

Organisaatio	Kommentti	Vastaus
YDHF lakitiimi	Ruokaympäristön vaikutusten käsittely on erittäin tärkeää. Jatkovalmistelussa voisi painottaa nykyistä enemmän: elintarvikemarkkinoinnin vaikutuksia lapsiin, digitaalisen ympäristön merkitystä, sekä terveellisten valintojen saavutettavuutta eri alueilla ja tulotasoilla.	Ei muutosta tekstiin. Perustelu: ehdotetut asiat on jo tuotu esiin tekstissä esim. elintarvikemarkkinointi ja sen vaikutus lapsii, digitaalisen ympäristön merkitys yms.
Syömishäiriöliitto - SYLI ry	s114 r25 muotoiluehdotus: suojelua vai esim. huomiointia? s115 r14-19 todella hyvä! s 119 r32-33 Tämä jälleen todella hyvä: Ruoka on ihmisoikeus, ja sen puute tai niukkuus näkyvät eriarvoisuutena myös sosiaalisissa suhteissa	Kiitos kommentista! Ei muutosta tekstiin
Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry, HUS, Helsingin yliopisto	Luku 14 on kokonaisuutena erittäin onnistunut. Erityisen hyvää on, että lasten ja nuorten ravitsemusta tarkastellaan myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta eikä vastuu terveellisistä valinnoista jää yksin yksilöille tai perheille. Ruokaympäristön, markkinoinnin, saatavuuden ja taloudellisten rakenteiden merkitys tuodaan ansiokkaasti esiin.	Kiitos palautteesta!
Suomen Kätilöliitto - Finlands Barnmorskeförbund ry	Selkeä, ei lisättävää.	Kiitos palautteesta!

Elintarviketeollisuusliitto ry	s. 114, rivit 25–26 Virke ”Runsaasti tyydyttynyttä rasvaa, suolaa tai sokeria sisältävien elintarvikkeiden markkinoinnissa ei kunnioiteta lasten oikeuksia” on hyvin yleistävä ja syyllistävä, eikä se ota huomioon yritysten vastuullista toimintaa kaupallisessa viestinnässä, joka on yritystoiminnassa välttämätöntä. Iso osa yrityksistä ei kohdenna markkinointia lapsiin. Kannustavammalla ja myönteisemmällä muotoilulla voitaisiin paremmin lisätä lapsiperheiden tietoisuutta sekä herättää ajatuksia tietoisista ruokavalinnoista. s. 114, rivit 26–28 ”Elintarvikkeiden markkinointiohjeistus”, johon viitataan, ei ohjeista yleisesti elintarvikkeiden markkinointia. Tässä yhteydessä tulisi viitata	Ei muutosta tekstiin.
Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry, Kehityspäällikkö ruoka, ravitsemus ja kotitalousneuvonta	Kaikkienensa erittäin hyvä osio. Tärkeä muistutus.	Kiitos palautteesta!
Imetyksen tuki ry	Ei kommentteja	Kiitos palautteesta!

Helsingin kaupunki, Sosiaali-, terveys- ja pelastustoimiala, Terveysasemat ja sisätautien poliklinikka	Sivu 114, rivit 16–35, sivu 115, 1–19: Sinällään on hyvä, että tekstissä on nostettu esiin lasten ja nuorten ruokaympäristöön liittyviä yhteisiä ja ajankohtaisia haasteita. Suosituksessa olisi myös hyvä olla käytännön ohjeita siitä, miten niitä voitaisiin lähteä ratkaisemaan. Esimerkiksi millaisin keinoin perheissä voitaisiin vaikuttaa lasten ja nuorten sosiaalisen median käyttöön (esim. käytön seuraaminen, rajaaminen, ohjeistaminen, sopiminen, tai millaisia asioita hyvinvointialueilla voitaisiin toteuttaa terveyttä edistävän ruokaympäristön luomiseksi (terveysviestintä, hankinnat, yhteistyö). Sivu 115, rivi 6: Välilyönti puuttuu: ”vaihtoehtoja on”	Välilyönti lisätty. Lisätty ehdotuksen mukaisesti lauseet perhe- ja hyvinvointialueiden vaikutusmahdollisuuksista
Metropolia Ammattikorkeakoulu, Metropolia ammattikorkeakoulu	s. 113, rivit 27: Voisiko tässä olla esimerkkejä hyvistä terveyttä edistävistä välipaloista ja näkökulmana mikä parantaa lasten ja nuorten ruokavalion laatua.	Ei muutosta tekstiin. Perustelu: esim. Koko perheen terveyttä edistävä ruoka - kappaleessa on useita esimerkkejä suositeltavista ruokavalinnoista. Niitä ei ole tarpeen toistaa tässä kappaleessa.

Suomen ympäristökeskus (Syke)	Sivulla 113 (r. 6–11) ruokaympäristön kuvaukseen tulisi sisällyttää ruokaympäristön lukutaidon ja lasten toimijuuden tukeminen. Sivulla 113 (r. 14–27) ruokasisustus-käsitteen määrittely on epäselvä ja päällekkäinen ruokaympäristön kanssa. Käsitteistön yksinkertaistamista suositellaan. Sivulla 114 (r. 24–25) tulisi korostaa myös lasten ja nuorten medialukutaitoa. Sivulla 115 (r. 1) kestävyysnäkökulma tulisi nostaa esiin otsikkotasolla terveyttä edistävän ruokaympäristön rinnalle.	Lisätty lauseita ruokaympäristön lukutaidon ja lasten toimijuuden tukemisen tiimoilta ja korostettu lasten medialukutaitoa. Kestävyysnäkökulma on lisätty otsikkoon ehdotuksen mukaisesti.
Allergia-, Iho- ja Astmaliitto ry	Kappaleessa käsitellään monipuolisesti erilaisia ruokaympäristöön liittyviä ulottuvuuksia. Kappaleen alussa on erinomainen kuva ruoanvalintaan ja syömiseen vaikuttavista tekijöistä. Kappaleesta (ja kuvasta) puuttuu kuitenkin erityisruokavaliot ja niihin liittyvä sosiaalinen ulottuvuus ruokaympäristössä. Vakavasti allergisen lapsen ja nuoren osallisuus sosiaalisissa ruokailutilanteissa tulisi huomioida ja varmistaa, että erilaisia erityisruokavaliota noudattavilla lapsilla ja nuorilla on samanarvoiset mahdollisuudet osallistua erilaisiin ruokailun sisältäviin tilanteisiin ja tapahtumiin ilman leimaantumisen pelkoa.	Ei muutosta tekstiin. Kappale käsittelee yleisesti ruokaympäristöä, ei erityisruokavaliota.

Päivittäistavarakauppa ry	S. 114, rivit 25-26 Suositusluonnoksessa todetaan seuraavasti: ”Runsaasti tyydyttynyttä rasvaa, suolaa tai sokeria sisältävien elintarvikkeiden markkinoinnissa lapsille ei kunnioiteta lapsen oikeuksia.” PTY pitää lausetta yleistävänä ja vastakkainasettelua korostavana. PTY pitää tärkeänä, että lapsiperheiden ravitsemuksesta viestitään rakentavasti, kannustavasti ja yhteistyöhön pohjautuen. Kaupan yritykset tekevät laajasti vastuullisuustyötä myös kaupallisessa viestinnässä, eikä markkinointia pääsääntöisesti kohdenneta lapsille. PTY katsoo, että myönteinen ja käytännönläheinen viestintä tukee parhaiten lapsiperheiden tietoisuuden lisäämistä sekä kannustaa arjen tasapainoiisiin ja harkittuihin ruokavalintoihin.	Ei muutosta tekstiin
WWF Suomi	Rakenteellisten ratkaisujen tulisi sisältää kasvipainotteisen ruoan asettaminen oletusvalinnaksi julkisissa ruokapalveluissa eli esimerkiksi, että kasvisruoka on linjastossa ensimmäisenä.	Kommentti on aiheellinen, mutta asia on jo huomioitu muualla suositusluonnoksessa.

Syöpäjärjestöt	Ohjaukseen: Ruokaympäristön vaikutukset olisi hyvä tuoda ilmi ohjauksessa – voi vähentää mm. jo yllä mainittua syyllisyyttä, stigmaa ja häpeää – jotka voivat eri mekanismien kautta vaikuttaa painoon epäsuotuisalla tavalla. Myös: mitä tietoisempi yksilö on rakenteista, niin sitä paremmat resurssit tehdä harkittuja valintoja aggressiivisenkin markkinoinnin keskellä. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). Motivation, personality, and development within embedded social contexts: An overview of self-determination theory. In R. M. Ryan (Ed.), The Oxford handbook of human motivation (pp. 85–107). Oxford University Press. Moodie, R., Swinburn, B., Richardson, J., & Somaini, B. (2006). Childhood obesity – a sign of commercial success, but a market failure. International Journal of Pediatric Obesity, 1(3), 133–138.	Lisätty lause:" Ruokaympäristön rakenteiden – kuten markkinoinnin ja kaupallisten tekijöiden – esiin tuominen ravitsemusohjauksessa voi vähentää yksilön kokemaa syyllisyyttä, stigmaa ja häpeää sekä vahvistaa hänen kykyään tehdä harkittuja ruokavalintoja"
Ruokakasvatusyhdistys Ruukku ry, Lausunto laadittu yhdessä Ruukun ravitsemusasiantuntijoiden (ETM/FM) kesken.	s. 113 rivi 8 "Toistuvat valinnat muovautuvat ruokatottumuksiksi, jotka vaikuttavat elinikäiseen terveyteen ja ympäristöön. "Ympäristö-sana on hieman hämmentävä tässä ruokaympäristön kontekstissa. Voisiko korvata esim. luonnon kantokyvyllä? s. 115 rivi 6 Luettavuus: puuttuu väli Hienoa, että yhteiskunnalliset toimet on esillä.	Muotoiltu uudestaan lausetta, korjattu kirjoitusvirhe

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, Ravitsemustiimi ja Terveysterventiot- tiimi	Hienoa, että tässä suosituksessa kuvataan, miten ruokaympäristö vaikuttaa syömiskäyttäytymiseen ja miten yksilöllä on rajalliset mahdollisuudet välttää ruokaympäristön vaikutusta omaan toimintaansa. Tämä tosiasia tunnustetaan – ja tunnustetaan – yhä heikosti, erityisesti tässä ajassa, jossa yksilön vastuuta korostetaan. Lisäksi on hienoa, että teksti puhuttelee taloudellisia ja poliittisia toimijoita sekä peräänkuuluttaa rakenteellisia, yksilön vaikutusvallan ulkopuolisia toimenpiteitä, sillä ilman näitä ei voida saavuttaa terveyttä tehokkaasti edistävää ruokaympäristöä. Ilo oli myös huomata, miten ruokaympäristö huomioidaan myös muissa suosituksen kappaleissa, kuten 9.2 Nuorten syömiskäyttäytymiseen vaikuttavat tekijät. Kuva 1 on nyt kopioitu suoraan VN Teas Terra -hankkeen loppuraportista ilman viittausta lähteeseen	Lauseita muotoiltu ehdotusten mukaisesti. Ruokasisustus termi otetaan mietintään.
Suomen Sydänliitto ry	S114r31 Muotoiluehdotus (erityisesti poikiin kohdistunut lihas- ja treenivinkit voisivat olla mainittuina myös)...esimerkiksi laihuus- ja ruoansyöntihaasteet sekä lisäravinnemarkkinointi treenisäällöissä.	Lisätty asia kappaleeseen.
FT, laillistettu ravitsemusterapeutti, ammatillinen opettaja, kokki, lyhytterapeutti	sivu 113 rivi 28, toisin tähän kappaleeseen näkyviin myös vanhempien asenteen kouluruokailua kohtaan, valitettavasti käytännön työssä kuulee lasten vanhempien arvostelevan (lue haukkuvan) kouluruokaa	Ei muutosta kappaleeseen. Vanhempien asenteesta kouluruokailuun on jo kirjoitettu kappaleessa 8.

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Työikäisten ravitsemuksen tutkimuskärki	s.113 Ruokasisustus on uudehko termi. Pitäisikö sitä avata tässä paremmin? s. 114 voisi tuoda esille, että kotiympäristö on nimenomaan se, johon vanhempana pystyy vaikuttamaan	Lisätty lause: ". Kotiympäristö on se ruokaympäristön alue, johon vanhemmilla on eniten mahdollisuuksia vaikuttaa – esimerkiksi kotona tarjolla olevien ruokien valinnan ja ruoan esille asettelun kautta."
Suomen Terveystieteiden tutkimuskeskus STHL ry	Ei kommentoitavaa.	
Sastamalan Ruoka- ja Puhtauspalvelut Oy	S. 112 r. 13: Tämä on älyttömän tärkeä aihe, hyvä että se lisätään uuteen suositukseen. Voisiko tämä osio tulla ensin ja ruokakasvatus vasta sen jälkeen? Ruokakasvatus kuitenkin tapahtuu ruokaympäristön puitteissa. S. 113 r. 14: "ruokasisustus" onkin terminä uusi, mutta hyvä sellainen! Voisiko tässä kohdassa myös sanoa, että kodin ruokasisustukseen vaikuttaa keskeisesti laajempi ruokaympäristö? Sokeriset naposteltavat eivät ole huonojen vanhempien keksintöä, vaan ne valuvat koteihin kaupasta. S. 114 r. 27: linkki markkinointiohjeistukseen on erittäin tarpeellinen. S. 115 r. 1: tämä on ehdottoman tarpeellinen kappale, mutta jää pliiisiksi. Pitäisi selväsanaisemmin siirtää vastuuta poliitikoille, joiden vastuulla on elintarviketeollisuuden ja kaupan toiminnan sääntely. Onko Suomi todella tehnyt riittävästi näiden asioiden eteen? Yksilön vastuu korostuu tässä edelleen	Suositus sisältää jo linkin markkinointiohjeistukseen. Muotoiltu kappaleella 14.3.
	Sivu 116 rivi 7 Lisäksi ihmiset nukkuvat liian vähän, joten tunnesyömisen riski on suurentunut.	Ei muutosta tekstiin. Ei kuulu ruokaympäristö kappaleeseen. Uni on mainittu painonhallintakappaleen yhteydessä.